

УДК 656.2.07:331.1-047.44

А. С. КАРАПИШ^{1*}, О. І. ХАРЧЕНКО^{2*}, Н. О. БАРКАЛОВА^{3*}

^{1*} Каф. Транспортний сервіс та логістика, Український державний університет науки і технологій, вул. Лазаряна, 2, Дніпро, Україна, 49010, ел. пошта Tops7142@gmail.com, ORCID 0009-0004-2719-0120

^{2*} Каф. Транспортний сервіс та логістика, Український державний університет науки і технологій, вул. Лазаряна, 2, Дніпро, Україна, 49010, ел. пошта o.i.kharchenko@ust.edu.ua, ORCID 0000-0003-2068-0640

^{3*} Каф. Транспортний сервіс та логістика, Український державний університет науки і технологій, вул. Лазаряна, 2, Дніпро, Україна, 49010, ел. пошта n.o.lohvinova@ust.edu.ua ORCID 0000-0002-9350-881X

АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПОЛОЖЕНЬ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ТРАНСПОРТУ

Мета. У сучасних умовах сталий розвиток підприємств транспорту має вирішальне значення для забезпечення економічного зростання, інтеграції України в європейський простір та підтримки соціальної стабільності. Сталий розвиток підприємств транспорту є ключовим чинником забезпечення конкурентоспроможності економіки, покращення якості життя населення та збереження екологічного балансу. Сучасний транспортний комплекс у умовах глобалізації значно ускладнюється через необхідність інтеграції соціальних, економічних та екологічних складових сталого розвитку. З урахуванням глобальних трендів екологічного транспорту, інтеграції логістичних рішень та застосування інновацій в дигіталізації, виникають глибокі питання щодо прискорення сталого розвитку. Основна мета дослідження – аналіз соціально-економічних аспектів забезпечення сталого розвитку транспортних підприємств та визначення механізмів інтеграції екологічних, економічних та соціальних складових у їх діяльність. Проте сучасна динаміка соціально-економічного розвитку, зростаючий попит на транспортні послуги, цифровізація та екологічні виклики формують певні нові умови функціонування галузі транспорту, що вимагають розробки ефективних стратегій сталого розвитку, що враховують соціальні, економічні та екологічні аспекти. **Методи.** У цьому дослідженні використано комплексний підхід, що включає аналіз нормативної бази, статистичні методи, графоаналітичне моделювання та системний аналіз взаємозалежності економічних і екологічних показників. **Результати.** Встановлено, що сучасний стан розвитку транспортних підприємств України характеризується низьким рівнем адаптації до основних принципів сталого розвитку. Багато транспортних підприємств стикаються з проблемами надто застарілої інфраструктури та високими витратами на утримання. Основними проблемами є нерівномірний розподіл інфраструктурних ресурсів, що обмежує можливості оптимального використання транспортного потенціалу, відсутність належного фінансування інноваційно-інвестиційних проєктів у сфері транспорту, недостатня екологізація діяльності підприємств транспорту, що призводить до негативного впливу на навколишнє середовище. Впровадження сучасних технологій відбувається несистематично та без врахування стратегічних цілей сталого розвитку. Запропоновано заходи для підвищення ефективності управління транспортними підприємствами, серед яких є розробка стимулюючих механізмів для впровадження інноваційних технологій, інтеграція екологічних стандартів у процес перевезень, створення умов для державно-приватного партнерства та залучення інвестицій у транспортну інфраструктуру. **Практична значимість.** Результати дослідження можуть бути використані під час планування стратегій розвитку транспортних підприємств та модернізації їх діяльності відповідно до вимог сталого розвитку.

Ключові слова: сталий розвиток, транспортні підприємства, соціально-економічні аспекти, екологізація транспорту, інновації, транспортна інфраструктура

Вступ

Транспортна галузь відіграє важливу роль у соціально-економічному розвитку суспільства, забезпечуючи мобільність населення, підтримку торгівлі та сприяючи інтеграції регіонів. У сучасних умовах сталий розвиток підприємств транспорту набуває особливого значення, адже саме ця галузь стає об'єктом значних екологічних, соціальних і економічних викликів. Зростання попиту на транспортні послуги, розвиток цифрових технологій, необхідність зниження

викидів парникових газів та підвищення енергоефективності – усе це створює нові виклики та можливості для розвитку транспортної інфраструктури. Особливої актуальності дослідження набуває в контексті глобальних цілей сталого розвитку, визначених Організацією Об'єднаних Націй. Підприємства транспорту повинні дотримуватися принципів сталого розвитку, щоб вони могли залишатися стабільні в довгостроковій перспективі, бути більш конкурентоспроможними та мінімізувати шкідливі наслідки для

навколишнього середовища.

Сталий розвиток підприємств транспорту є ключовим чинником забезпечення конкурентоспроможності економіки, покращення якості життя населення та збереження екологічного балансу. Розробка ефективних стратегій сталого розвитку, які враховують соціальні, економічні та екологічні аспекти, є необхідною через нові умови функціонування галузі транспорту, викликані зростаючим попитом на транспортні послуги, цифровізацією та екологічними проблемами. Стаття присвячена аналізу соціально-економічних положень сталого розвитку підприємств транспорту, дослідженню сучасних тенденцій, викликів та можливостей галузі. Основна увага зосереджена на виявленні ключових проблем, оцінці впливу цифровізації та інновацій, а також розробці рекомендацій для забезпечення сталого розвитку транспортних підприємств.

Постановка завдання дослідження

Відновлення української економіки після війни вимагатиме значних структурних змін і екологічної реорганізації бізнесу. Для того, щоб бути екологічно чистим, виробництво повинно бути ресурсозберігаючим, екологічно чистим і безвідходним, і це повинно відбуватися повністю відповідно до екологічних стандартів, без порушення екологічної рівноваги, обмежень або заборони. Корпоративна стабільність дає багато переваг, таких як більший рівень управління та соціальної відповідальності організації, більші можливості на ринку та більшу привабливість для інвестицій, інновації в управлінських і виробничих процесах, мінімізація ризиків і зниження витрат. Крім того, ефективний розподіл і використання ресурсів створює сприятливі умови для майбутніх поколінь та свідчить про актуальність майбутнього розвитку підприємницької діяльності українських підприємств на засадах сталого розвитку та зумовлює необхідність уточнення основних термінів цієї концепції з урахуванням тенденцій соціально-економічного прогресу.

Основний матеріал дослідження

Розвиток транспортної системи України.

Транспортний комплекс є ключовою складовою структури економіки України. Як одна з провідних галузей, транспорт забезпечує функціонування і розвиток усіх секторів економіки, виступаючи базовою основою для взаємодії. Він створює умови для економічних зв'язків між

виробниками та споживачами продукції в різних регіонах країни, а також для підтримки зовнішньоекономічних відносин. Ефективність роботи транспортної галузі безпосередньо впливає на покращення умов життя населення, підвищення його добробуту та забезпечення сталого розвитку суспільства. Крім того, для забезпечення обороноздатності, національної безпеки та територіальної цілісності держави необхідне стабільне функціонування транспорту. Система цілей, завдань, функцій, принципів і методів повинна бути частиною механізму сталого розвитку підприємства, який визначає внутрішню організацію, регулює взаємодію та визначає напрями впливу. Зміст і структура механізму повинні розглядатися як управлінські параметри, щоб забезпечити сталий розвиток. Досягнення стратегічних цілей залежить від розуміння основних принципів концепції сталого розвитку підприємства [1, 2].

Для забезпечення стійкого розвитку будь-якої галузі, зокрема транспортної, необхідно досягти динамічного та постійного розвитку. На відміну від простого «розвитку», поняття «сталого розвитку» описує систему, яка постійно розвивається. Основною умовою є позитивна динаміка показників і характеристик цієї системи, що свідчить про їхнє якісне покращення та зростання у довгостроковій перспективі.

Аналіз ключових показників діяльності транспортних підприємств останніх років демонструє їхню роль як системоутворюючого чинника економічного зростання України в умовах ринкових перетворень. Зокрема, у 2022 році частка діяльності підприємств транспорту та зв'язку у структурі валової доданої вартості країни становила 11,7 %. Вартість основних засобів цих підприємств на кінець 2020 року, за первісною вартістю, досягла 57,4 % від загальної вартості виробничого потенціалу України. При цьому чисельність зайнятих у галузі працівників становила майже 7 % від загальної кількості зайнятого населення [4].

У 2022 році транспортна система України забезпечила перевезення 1953 млн тонн вантажів. Аналіз вантажообігу за окремими видами транспорту у 2019-2023 рр. (рис.1) показує, що хоча обсяги перевезень вантажів знизилися на 1,8 % порівняно з 2021 роком, це зниження є незначним, і галузь поступово виходить із кризового стану. Так, порівняно з 2020 роком – періодом економічної кризи – загальний приріст обсягів перевезень вантажів склав 12 %. Темпи зростання у 2022 році, порівняно з 2021 роком, досягнуто переважно завдяки роботі автомобільного

транспорту. Ці показники свідчать про поступове відновлення галузі та її стратегічну значущість для економічного розвитку країни [5].

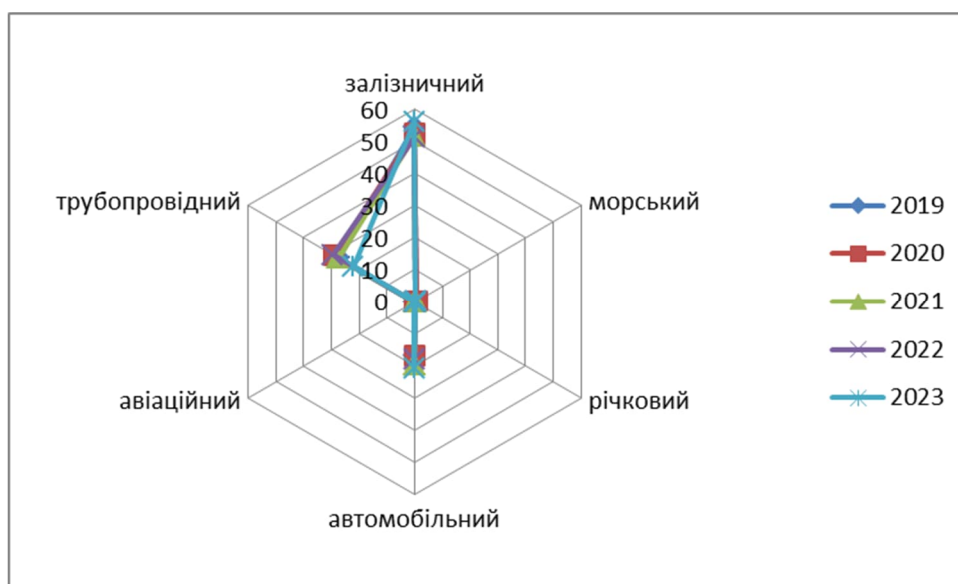

Рис. 1. Розподіл вантажообігу за окремими видами транспорту у 2019 -2023 рр., у відсотках

Україна наразі демонструє перші ознаки подолання кризового стану в ключових галузях реального сектору економіки, що створює підґрунтя для подальших позитивних змін у її розвитку. Перехід країни до нової фази сталого соціально-економічного зростання, а також реалізація курсу на європейську інтеграцію вимагають пріоритетного розвитку транспортної системи. У процесі розробки стратегій розвитку транспортної системи України важливо врахувати принципи сталого розвитку суспільства, що означає підтримку балансу між економічними, соціальними та екологічними аспектами розвитку з метою досягнення позитивних результатів у довгостроковій перспективі. Випереджувальний розвиток транспортної інфраструктури має базуватися на інноваційних підходах і відповідати сучасним стандартам інтеграції з європейськими транспортними мережами [6].

Концептуальні положення забезпечення сталого розвитку підприємств.

Протягом останніх десятиліть людство зіткнулося з кількома серйозними проблемами, що включали природні катастрофи, техногенні аварії та політичні конфлікти, які завдали значних матеріальних збитків, кількох людських жертв і непоправної шкоди природі та біорізноманіттю. У багатьох випадках наслідки таких впливів є незворотними та матимуть тривалий вплив на майбутні покоління. Основні концептуальні положення сталого розвитку були розроблені через розуміння того, наскільки важливо зберегти природні ресурси, щоб дозволити майбутнім

поколінням задовольняти свої потреби [7].

Концепція сталого розвитку суспільства має довгу історію, але вона виникла в кінці XX століття. Об'єктивні глобальні умови сприяли її формуванню. По-перше, вони зрозуміли, що традиційна модель економічного зростання, яка спрямована на постійне збільшення доходів, національного виробництва та економічної ефективності, призводить до посилення суперечностей між суспільством і природою.

Поняття сталого розвитку (англ. *sustainable development*) є багатогранним і неоднозначним, оскільки поєднує два, на перший погляд, протилежні поняття. З одного боку, сталий розвиток відображає сталість і стійкість (від англ. *sustain* – підтримувати та *able* – здатність). З іншого боку, він вказує на рух уперед, еволюцію та вдосконалення (від англ. *development* – розвиток, зростання, покращення, що передбачає досягнення балансу між соціальними, економічними та екологічними цілями, що є основою довготривалого гармонійного розвитку суспільства [9, 10].

Оскільки «сталий розвиток» означає незмінність і стабільність, тоді як «розвиток» означає прогрес і зміну. Через це деякі дослідники сумніваються в правильності перекладу цього терміна, вважаючи, що «підтримуваний розвиток», тобто розвиток, який забезпечує рівновагу, є більш точним. Водночас поняття «сталий розвиток» є офіційним дослівним перекладом англійського терміна *sustainable development*. У цьому контексті ключову увагу зосереджено на

прикметнику *sustainable*, що означає «стійкий», «збалансований», «самопідтримуваний». Слово «sustain» (підтримувати) походить від старофранцузького *soustenir* і має аналогічне значення [11, 19].

Міжнародна комісія з навколишнього середовища та розвитку у 1987 році надала таке визначення сталому розвитку: «Сталий розвиток — це такий розвиток, який задовольняє потреби теперішнього покоління, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти власні потреби». Дане визначення включає два ключові аспекти:

- поняття потреб, особливо потреб найбідніших верств населення, які мають бути пріоритетом.

- поняття обмежень, обумовлених станом технологій та організацією суспільства, які визначають можливості навколишнього середовища задовольняти потреби теперішнього та майбутнього поколінь [12].

Для сталого розвитку суспільства необхідний гармонійний синтез природи та людини. Економічна система повинна адаптуватися до природних потреб і соціальних потреб завдяки розуму, раціональності та етичної позиції щодо навколишнього середовища. Це важливий фактор економічного розвитку в постіндустріальному суспільстві.

Сталий розвиток на рівні підприємства передбачає підхід до управління бізнесом, який спрямований на створення цінності в довгостроковій перспективі для різних зацікавлених сторін, включаючи майбутні покоління, що досягається шляхом збалансованого управління економічними, екологічними та соціальними факторами.

Досягнення сталого розвитку вимагає узгодження трьох його основних компонентів: економіки, соціальної та екології. Перетворення цих компонентів у конкретні заходи є надзвичайно складним завданням, оскільки кожен із трьох компонентів повинен розглядатися окремо.

Важливо забезпечити:

- баланс між природою та суспільством (зокрема економікою);

- баланс усередині суспільства (між різними країнами та регіонами);

- баланс між сучасним і майбутнім станом людства, що вимагає збереження природних ресурсів для майбутніх поколінь.

Таким чином, сталий розвиток визначається як стратегія, що інтегрує довгострокові екологічні, економічні та соціальні пріоритети для

забезпечення гармонійного співіснування людини та природи [13].

Можна зробити висновок, що принцип збалансованості є ключовим елементом концепції сталого розвитку, що підкреслює її важливість у сучасному світі. Однак існує низка обмежень, які ускладнюють реалізацію її цільових установок. У концепції сталого розвитку відображено широкий спектр сучасних глобальних проблем, зокрема питання навколишнього середовища, бідності, нерівності країн за рівнем життя, дефіциту ресурсів, тероризму, гендерної рівності, освіти, боротьби з наркотиками тощо. Незважаючи на те, що обговорення цих питань є позитивним аспектом, відсутність систематизації, чіткої спільності та підкреслення загальних причин цих проблем значно ускладнює пошук адекватних рішень. Спроби вирішувати ці проблеми як окремі, ізольовані питання є малоефективними та безперспективними [14].

У результаті концепція сталого розвитку була сильно ідеологізована, що призвело до того, що її початкові цілі були зосереджені на збільшенні матеріального споживання, тоді як ідея сталого розвитку передбачає обмеження надмірного споживання, щоб забезпечити загальний добробут. Перетворення ідеї сталого розвитку на масову ідеологію значно спрощує його зміст, а іноді навіть нівелює його основну концепцію.

У цьому контексті стає все більш важливим впровадження практичних інструментів сталого розвитку на базовому рівні, особливо на рівні окремих підприємств, що дозволить конкретизувати цілі та забезпечити реалізацію принципів сталого розвитку в реальному секторі економіки [15].

Наразі надзвичайно важливо створити наукове обґрунтування сталого розвитку як національної парадигми України, що може служити основою для подолання дисбалансу та криз і сприяти поступовому піднесенню України до рівня розвинених європейських держав. Для цього необхідно визначити стратегічні основи та перспективні напрямки сталого розвитку України в глобальному контексті.

Такий підхід має базуватися на аналізі та оцінці сучасних наукових концепцій господарювання, що відповідають світовим пріоритетам сталого розвитку, та враховувати наявний стратегічний потенціал держави. До останнього відносяться природні ресурси, економічна та соціальна складові, а також заходи, спрямовані на забезпечення екологічної безпеки. Лише за умови інтеграції цих компонентів у національну

стратегію розвитку можливе досягнення збалансованого економічного, екологічного та соціального прогресу України у глобальному середовищі [16, 17].

Одним із ключових стратегічних напрямів розвитку держави є нарощування та раціональне використання транзитно-транспортного потенціалу країни, що передбачає забезпечення сталого розвитку транспортної системи України. Під сталим розвитком транспорту розуміється його гармонійний розвиток, який полягає в інтеграції економічного, соціального та екологічного підходів. Це узгодження спрямоване на реалізацію конкретних заходів, які є засобами досягнення сталого розвитку транспортної системи. Однак цей процес є надзвичайно складним, оскільки всі його елементи повинні розглядатися збалансовано.

Сталий розвиток транспорту – це, насамперед, керований розвиток, який базується на системному підході та використанні сучасних інформаційних технологій. Завдяки цьому можливо з високою точністю прогнозувати результати впроваджених заходів та визначати оптимальні напрями подальшого розвитку. Структурні перетворення та реформи у сфері транспорту мають здійснюватися як на макро-, так і на мікрорівнях, що забезпечує всебічний підхід до реалізації концепції сталого розвитку [18].

Економічний підхід у рамках концепції сталого розвитку транспортно-логістичного комплексу спрямований на оптимальне використання обмежених ресурсів, що включає впровадження природо-, енерго- та матеріалозберігаючих технологій, створення екологічно прийнятної транспортної продукції та послуг, а також мінімізацію, переробку і знищення відходів транспортного виробництва [19]. Особливу увагу слід приділити впровадженню інноваційних технологій, які відповідають сучасним міжнародним стандартам. Освоєння принципів ефективної логістики сприятиме зниженню непродуктивних витрат, підвищенню ефективності перевезень та задоволенню потреб споживачів.

Важливо зазначити, що активна інноваційно-інвестиційна політика у сфері транспорту здійснюється в умовах бюджетного дефіциту. Тому технологічний прорив у транспортній галузі має бути вибірковою і стратегічно обґрунтованим. Для цього необхідно створити законодавчу базу, яка стимулює інвестування в об'єкти транспорту та транспортної інфраструктури відповідно до вимог сталого розвитку. Крім того, під час реалізації капіталомістких інфраструктурних проєктів доцільно використовувати сучасні

форми співпраці держави та бізнесу, що передбачає залучення приватного сектору до проєктування, фінансування, будівництва та відновлення об'єктів транспортної інфраструктури [20-22].

Важливим аспектом є також визначення шляхів удосконалення бюджетної підтримки, яка повинна слугувати чинником стимулювання державно-приватного партнерства у транспортній галузі. Використання таких механізмів сприятиме створенню ефективної та конкурентоспроможної транспортної системи, яка відповідатиме принципам сталого розвитку.

Одним із ключових стратегічних напрямів розвитку є нарощування та раціональне використання транзитно-транспортного потенціалу країни, а також забезпечення сталого розвитку транспортної системи України. Концепція сталого розвитку транспорту передбачає його збалансований розвиток, що базується на інтеграції економічного, соціального та екологічного підходів. Важливим завданням є погодження цих підходів та їх адаптація у вигляді конкретних заходів, які спрямовані на досягнення збалансованого функціонування транспортної системи. Реалізація такого підходу вимагає комплексного аналізу та системного підходу, підкріпленого сучасними інформаційними технологіями, які дають змогу прогнозувати результати та обирати найефективніші напрями розвитку.

Реалізація структурних перетворень і реформ у транспортній галузі повинна відбуватися на макро- та мікрорівнях. Економічна сторона сталого розвитку транспортних комплексів зосереджена на використанні обмежених ресурсів, впровадженні технологій, які є енерго-, екологічними та матеріалозберігаючими, створенні продукції та послуг, які є екологічно чистими, а також мінімізації відходів і зниження їхнього впливу на довкілля. Підходи та принципи ефективної логістики зменшують витрати, покращують ефективність перевезень і задовольняють зростаючі потреби клієнтів.

Інноваційно-інвестиційна політика у сфері транспорту має реалізовуватися вибірково через обмеженість фінансових ресурсів. У цьому контексті ключовим завданням є створення законодавчих і фінансово-економічних умов, що сприятимуть інвестуванню в об'єкти транспорту й інфраструктуру, які відповідають принципам сталого розвитку. Особливу увагу слід приділити застосуванню сучасних механізмів державно-приватного партнерства для залучення приватного капіталу до проєктування, фінансування

та будівництва об'єктів транспортної інфраструктури [23, 27].

Соціальна складова сталого розвитку транспорту орієнтована на людину, забезпечення стабільності соціальних систем та справедливий розподіл благ. Вона передбачає активну участь населення у процесах формування життєвого середовища, прийняття рішень і контролю за їх виконанням.

З екологічної точки зору, сталий розвиток транспорту має бути спрямований на мінімізацію впливу на довкілля шляхом оцінки стану екологічних систем, нормування антропогенних впливів, впровадження технологій очищення, створення екологічно чистих виробництв, а також контролю стану навколишнього середовища. Для цього важливо застосовувати економічні методи управління природокористуванням та забезпечувати невідворотність відповідальності за порушення екологічних норм.

У затвердженій Транспортній стратегії України передбачено підвищення рівня безпеки транспорту та зменшення на 30% обсягів шкідливих викидів в атмосферу. Досягнення цих цілей

вимагає модернізації транспортної інфраструктури, розвитку інтермодальних перевезень, інтеграції транспортного комплексу з іншими секторами економіки, прискореного оновлення основних виробничих фондів і впровадження сучасних систем управління [24-26].

На мікрорівні реалізація концепції сталого розвитку транспорту в Україні ускладнюється недостатньою інформаційною підтримкою та фінансовими обмеженнями. У таких умовах впровадження принципів сталого розвитку має відбуватися поступово, з пріоритетом на забезпеченні фінансової рівноваги для подальшого розвитку підприємств у соціальному та екологічному планах [25].

Таким чином, для стійкого розвитку транспортної системи необхідно інтегрувати економічні, соціальні та екологічні аспекти. Для цього необхідно використовувати системний підхід і сучасні технології управління, а також гарантувати, що зусилля всіх зацікавлених сторін на національному та міжнародному рівнях координуються (рис. 2).

Рис. 2. Концептуальні причини сталого розвитку транспорту (розроблено авторами)

Ключову роль у забезпеченні сталого розвитку відіграють об'єднувальні принципи, зокрема: корпоративна соціальна відповідальність, паритетність, цілеспрямованість, взаємозалежність, активізація, системність, стратегічність, запобігання, своєчасність, попередження, функціональна інтеграція. Дотримання цих принципів сприятиме гармонізації всієї виробничо-господарської діяльності транспортних підприємств.

Зазначені принципи сталого розвитку транспортних підприємств є взаємозалежними, і лише їх комплексне застосування дозволить

забезпечити збалансовану діяльність на основі інтеграції економічної, екологічної та соціальної складових. Представлена схема демонструє, що всі принципи взаємопов'язані та мають зворотні зв'язки, що вказує на їхню системну природу. Принципи повинні стати фундаментальними елементами парадигми сталого розвитку транспорту, оскільки вони спрямовані на гармонізацію його економічної, екологічної та соціальної компонент, забезпечуючи цілісність і сталість функціонування транспортної галузі в умовах сучасних викликів.

Висновки

Сталий розвиток підприємств транспорту є невід'ємною умовою динамічного економічного зростання, екологічної рівноваги та соціальної стабільності. Розробка і впровадження комплексних заходів із підвищення ефективності використання ресурсів, впровадження інноваційних технологій та інтеграція екологічних стандартів сприятимуть гармонійному розвитку транспортної системи України. Особлива увага має бути приділена механізмам стимулювання інвестицій, екологізації діяльності та соціально відповідальному управлінню, що забезпечить конкурентоспроможність вітчизняних підприємств транспорту в умовах глобальних викликів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Краснокутський Є. С. Методичний підхід до оцінки рівня управління якістю послуг підприємств залізничного транспорту. *Бізнес Інформ*. 2024. № 1. С. 41-48.
2. Гриценко В. Суспільство в інформаційну епоху: реалії і перспективи розвитку. *Вісн. нац. акад. наук України*. 2006. №6. С. 28 – 32.
3. Шевченко В. С. Фактори успішної реалізації підвищення кваліфікації персоналу підприємств залізничного транспорту. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА*, грудень 2023. № 31(59). С. 48–54.
4. Верба В.А., Новікова І.В. Методичні рекомендації з оцінки інноваційного потенціалу підприємства. *Проблеми науки*. 2003. № 3 С. 22–31.
5. Новікова М., Величко В., Христин І., Троян В., Пруненко Д. Методичні основи управління якістю підприємств залізничного транспорту. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2024. 1(54), 485–498.
6. Рудяга І.М. Господарсько-правове забезпечення функціонування залізничного транспорту України в умовах реформування: монографія. Харків : Юрайт, 2017. 196 с.
7. Прокоп'єв Р. Правовий статус суб'єктів залізничного транспорту. *Господарське право і процес*. 4/2020. С. 105 – 109.
8. Кондратенко Н.О., Догадіна В.Ю., Троян В.І. Ресурсне забезпечення системи управління якістю послуг підприємств залізничного транспорту. *Економіка та суспільство*. 2024. Випуск 59. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3469/3397> (дата звернення: 20.09. 2024).
9. Кірдіна О. Г., Ямпольська А. С. Управління ресурсним забезпеченням розвитку залізничного транспорту в умовах цифровізації. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2021. № 75. С. 15 – 25
10. Кондратенко Н.О. Теоретико-методологічні засади стратегії ресурсозбереження у регіональних економічних системах : дис. ...д-ра екон. наук : 08.00.05. Київ, 2011. 469 с.
11. Краснокутський Є. С. Організаційно-методичне забезпечення управління якістю послуг підприємств залізничного транспорту. *«Інноваційні тенденції сьогодення в сфері природничих, гуманітарних та точних наук»*. : IV Міжнар. наук. конф., м. Дніпро, 12 квіт. 2024 р. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua> (дата звернення: 11.10. 2024).
12. Репіч Т.А., Булеховець А.М. Сучасний стан розвитку транспортної інфраструктури Екранії. *Молодий вчений*. 2021. № 1 (89). С. 69 – 74.
13. Токмакова І.В. Сучасні аспекти формування ефективної системи управління на підприємствах залізничного транспорту. *Вісник економіки транспорту і промисловості. Збір наук. праць* Харків, Укр-ДАЗТ. 2013. № 42. с. 393-395.
14. Запорожець Г. В., Краснокутський Є. С. Методичний підхід до оцінки інвестиційної привабливості залізничної галузі України. *«Підприємництво та бізнес-адміністрування у воєнний час: сучасні виклики, тренди та трансформації»*. : Матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Харків, 1-28 лют. 2024 р., С. 35-39.
15. Василюк С. В. Забезпечення соціально-економічного розвитку персоналу підприємств залізничного транспорту України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Харків, 2011. 22 с.
16. Запорожець Г. В., Краснокутський Є. С. Напрями підвищення ефективності управління якістю послуг підприємств залізничного транспорту України. *Проблеми економіки*. 2022. №4. С. 148–155.
17. Куштьєва Л. Безпека пасажирських перевезень. *Стандартизація, сертифікація, якість*. 2009. № 2. С. 69-70
18. Криворучко О.М. Менеджмент якості на підприємствах автомобільного транспорту: теорія, методологія і практика: монографія. Харків : ХНАДУ, 2006. 404 с.
19. Дейнека О.Г., Бондаренко В.П. Менеджмент транспортного обслуговування України. *Зб. наук. праць Української державної академії залізничного транспорту*. Вип. 112. Харків. 2010. С.194.
20. Босняк М.Г. Пасажирські автомобільні перевезення. Київ : Вид. Дім «Слово», 2009. 272 с.
21. Ареф'єва О., Годун В. Стратегізація підвищення конкурентоспроможності підприємства на ринку транспортних послуг. *Економіка та суспільство*. 2024. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2943> (дата звернення: 25.12. 2024).
22. Стратегія АТ «Укрзалізниця» на 2019-2023 рр. URL: [https://www.uz.gov.ua/files/file/about/documents/Стратегія-5-Типографія%20\(укр\).pdf](https://www.uz.gov.ua/files/file/about/documents/Стратегія-5-Типографія%20(укр).pdf) (дата звернення: 25.12.2024).
23. Kirichenko I.O. Quality management in road transport organizations. *«Логістичне управління та безпека руху на транспорті»*. : Збірник наукових праць наук.-практ. конф., м. Київ, 1-2 груд. 2020 р. С.51 -55.
24. Kuzhavsky M. Strategy of innovative and

investment development of railway transport enterprises. *Black Sea Economic Studies*. 2021. Vol. 72-1. С. 106-111.

25. Gschösser F., Cordes T., Lumetzberger D., Tautschnig A., Bergmeister K. Railway transport systems' contribution to sustainable development. IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. 2020. №588. P.1-8.

26. Величко О. М., Коломієць Л. В., Гордієнко Т. Б., Шевцов А. Г., Карпенко С. Р., Габер А. А. Групове експертне оцінювання та компетентність експертів.

Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2015. 286 с.

27. Белов В., Чумаков В. Нова методика кількісної оцінки узгодженості думок експертів. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2008. № 2. С.84-90.

Надійшла до редколегії 29.10.2024.

Прийнята до друку 03.02.2025.

A. KARAPYSH, O. KHARCHENKO, N. BARKALOVA

ANALYSIS OF SOCIO-ECONOMIC CONDITIONS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF TRANSPORT ENTERPRISES

Purpose. In modern conditions, the sustainable development of transport enterprises is of crucial importance for ensuring economic growth, Ukraine's integration into the European space, and maintaining social stability. The sustainable development of transport enterprises is a key factor in ensuring the competitiveness of the economy, improving the quality of life of the population, and preserving the ecological balance. The modern transport complex in the conditions of globalization is significantly complicated by the need to integrate social, economic and environmental components of sustainable development. Taking into account the global trends of ecological transport, the integration of logistics solutions and the application of innovations in digitalization, deep questions arise regarding the acceleration of sustainable development. The main purpose of the study is to analyze the socio-economic aspects of ensuring the sustainable development of transport enterprises and to determine the mechanisms for integrating environmental, economic and social components into their activities. modern dynamics of socio-economic development, growing demand for transport services, digitalization and environmental challenges form new operating conditions of the transport industry, which require the development of effective sustainable development strategies that take into account social, economic and environmental aspects. **Methods.** The research used a comprehensive approach, including analysis of the regulatory framework, statistical methods, grapho-analytical modeling and systematic analysis of the interdependence of economic and environmental indicators. **The results.** It was established that the current state of development of transport enterprises of Ukraine is characterized by a low level of adaptation to the principles of sustainable development. Many transportation companies face the challenges of aging infrastructure and high maintenance costs. The main problems are uneven distribution of infrastructural resources, which limits the possibilities of optimal use of transport potential, lack of adequate financing of innovative investment projects in the field of transport, insufficient greening of the activities of transport enterprises, which leads to a negative impact on the environment. The introduction of modern technologies takes place unsystematically and without taking into account the strategic goals of sustainable development. Measures are proposed to increase the efficiency of management of transport enterprises, including the development of incentive mechanisms for the introduction of innovative technologies, the integration of environmental standards into the transportation process, the creation of conditions for public-private partnerships and the attraction of investments in transport infrastructure. **Practical significance.** The results of the study can be used when planning strategies for the development of transport enterprises and modernization of their activities in accordance with the requirements of sustainable development.

Keywords: sustainable development, transport enterprises, socio-economic aspects, greening of transport, innovations, transport infrastructure